1 Párování v grafech

Značení. $G = (V, E), |V(G)| = n, |E(G)| = m$

Definice. *Párování* je množina hran M taková, že každý vrchol je incidentní s nejvýše jednou hranou v M.

Největší párování je párování největší možné velikosti. Jeho velikost je nejvýše $n/2$.

Definice. *Perfektní párování* (1-faktor) je párování, kde každý vrchol je incidentní s právě jednou hranou.

Graf nemusí mít perfektní párování. Příkladem jsou grafy s lichým počtem vrcholů.

Definice. *Volný vrchol* je vrchol, který nevidí žádnou hranu párování.
Střídavá cesta je cesta, kde jsou všechny vnitřní vrcholy incidentní s párovací hranou a navíc tato hrana je leží na cestě.
Volná střídavá cesta je taková střídavá cesta, jejíž koncové vrcholy jsou volné.

Lemma 1.1 (o volné střídavé cestě)**.** *Párování M je největší iff neexistuje volná střídavá cesta.*

Důkaz.

„$\Rightarrow$" Pokud máme volnou střídavou cestu, umíme párování zvětšit jejím invertováním.

„$\Leftarrow$" Nechť M je párování, které není největší. Tedy existuje párovní M', kde $|M'| > |M|$. Definujeme $\tilde{M} = M' \cup M$.

Komponenty souvislosti grafu $(V, \tilde{M})$ jsou buď izolované body nebo cesty nebo kružnice. Komponenta, která má více hran z M', bude cesta liché délky s hranami z M' na koncích. V této cestě jsou koncové vrcholy volné vzhledem k M, našli jsme volnou střídavou cestu. □

Algoritmus. Edmondsův kytičkový algoritmus
Algoritmus dostane na vstupu párování M a zlepší jej nebo jej prohlásí za největší.
Návrh algoritmu:

- Začneme ve volném vrcholu pro každý z nich.
- Spustíme BFS, kde v každé druhé vrstvě používáme pouze hrany z M.

Tímto dostaneme tzv. Edmondsův les.

Definice. *Kytička* je tvořená stonkem – střídavá cesta sudé délky z volného vrcholu do květu, což je lichý cyklus, který je střídavý až na vrchol společný se stonkem.

👁 Do květu kytičky vede nejvýše jedna hrana z M.

Lemma 1.2 (o kontrakci květu)**.** *G obsahuje volnou střídavou cestu iff graf G' získaný z G kontrakcí květu obsahuje volnou střídavou cestu.*

Umíme efektivně najít střídavou cestu v původním grafu z toho kontrahovaného.

- V Edmondsově lese hledáme, zda existují hrany mezi sudými i lichými hladinami:
  - v rámci jednoho stromu $\rightarrow$ máme kytičku $\rightarrow$ zkontrahujeme a spustíme algoritmus na vzniklém grafu.
  - mezi dvěma stromy $\rightarrow$ máme volnou střídavou cestu $\rightarrow$ zlepšíme párování a restartujeme algoritmus.
- Pokud hrany mezi sudými hladinami neexistují, v grafu neexistuje volná střídavá cesta, tudíž párování je největší.

Složitost: Procedura, která najde kytičku nebo volnou střídavou cestu nebo největší párování, trvá $\mathcal{O}(n + m)$.
$\mathcal{O}(n)$ restartujeme pro původní graf se zlepšeným párováním
$\mathcal{O}(n)$ se zarekurzíme po zkontrahování kytičky
Celkem tedy $\mathcal{O}(n^2(n + m)) = \mathcal{O}(n^2 m)$. Tato rovnost platí, protože můžeme na začátku odstranit všechny izolované vrcholy.

1.1 Perfektní párování v obecných grafech

Věta 1.3 (Hallova)**.** *Bipartitní graf s partitami* A, B *takovými, že* $|A| = |B|$*, má perfektní párování iff* $\forall S \subseteq A : |N(S)| \geq |S|$.

- $\mathrm{cc}(G) =$ množina souvislých komponent grafu G
- $\mathrm{odd}(G) =$ množina souvislých komponent liché velikosti
- Nutná podmínka pro existenci perfektního párování: $\forall S \subseteq V(G) : |S| \geq |\,\mathrm{odd}(G \setminus S)|$

Definice. Řekněme, že $S \subseteq V(G)$ splňuje Tutteho podmínku, pokud platí předchozí nerovnost.

Podle nutné podmínky pro existenci perfektního párování vidíme, že jakýkoliv graf s lichým počtem vrcholů nesplňuje Tutteho podmínku. Stačí zvolit $S = \emptyset$.

Věta 1.4 (Tutte)**.** *G má perfektní párování iff každá $S \subseteq V(G)$ splňuje Tutteho podmínku.*

Definice. Třešnička jsou dva vrcholy x, y takové, že $(x, y) \notin E$ a x, y mají společného souseda.

Lemma 1.5 (O třešničce)**.** *Pokud v souvislém grafu existují dva vrcholy mezi nimiž nevede hrana, pak v grafu existuje třešnička.*

Důkaz. Nechť x a y jsou dva vrcholy mezi nimiž není v grafu hrana. Uvažujme nejkratší cestu z x do y. Ta jistě obsahuje alespoň tři vrcholy. Vezměme libovolné tři po sobě jdoucí vrcholy a, b, c na této cestě. Mezi a a c nevede hrana, protože jinak by cesta nebyla nejkratší. Vrcholy a, c tedy tvoří třešničku. □

Důkaz Tutteho věty 1.4.

„$\Rightarrow$“ zjevné

„$\Leftarrow$“ G nemá perfektní párování, ale po přidání libovolné hrany perfektní párování mít bude.

👁 Pokud G obsahuje množinu S porušující Tutteho podmínku, pak pro libovolný graf G', kde $V(G) = V(G'), E(G') \subseteq E(G)$, S také podmínku porušuje.

Pokud $G = K_n$, potom pro n sudé nelze, protože K_n má p.p. Předpokládejme tudíž, že G obsahuje nehranu. Volíme S jako množinu vrcholů, které jsou spojeny se všemi ostatními, tedy $S = \{v \mid \deg v = |V(G)| - 1\}$. Víme, že $S \neq V(G)$.

Nechť komponenty $G \setminus S$ jsou úplné grafy. Pokud S splňuje Tuttovou podmínku, G obsahuje p.p. Z předpokladu neexistence p.p proto S podmínku nesplňuje.

Nyní nechť $G \setminus S$ má komponentu, která není úplným grafem. Pak podle lemmatu o třešničce má třešničku. Označme si ji $a - c - b$. Nutně tedy existuje d nesousedící s c. Z našich předpokladů o G:

- v $G + (a, b)$ existuje p.p. $M_1 \ni (a, b)$.
- v $G + (c, d)$ existuje p.p. $M_2 \ni (c, d)$.

Uvažujme graf $H = (V(G), M_1 \Delta M_2)$. Tento graf má pouze vrcholy stupně 0 a 2, je to disjunktní sjednocení kružnic. Dále a, b, c, d mají stupně 2.

- (a, b) a (c, d) leží na jiné kružnici. Vezmeme kružnici C obsahující (c, d). Když na C prohodíme párovací hrany, je p.p. v G.
- (a, b) a (c, d) leží na stejné kružnici. Pak nastane jedna z možností.
  - cesty mezi hranami (a, b) a (c, d) mají lichou délku. Pak můžeme opět prohodit párovací hrany jako v předchozím bodu.
  - cesty mezi hranami (a, b) a (c, d) mají sudou délku. Pak v grafu H tedy nejsou hrany (a, c) ani (b, c). Nechť P je cesta po C z b do c jdoucí přes vrchol a. Pak $M_1 \setminus E(P) \cup (M_2 \cap E(P)) \cup \{(b, c)\}$ je hledané perfektní párování. □

Důsledek 1.6 (Petersen)**.** *Každý 3-regulární graf bez mostu má perfektní párování.*

Důkaz. Vezměme si libovolnou $S \subseteq V(G)$. Ukážeme, že splňuje Tutteho podmínku.

Pokud $|\,\mathrm{odd}(G \setminus S)| = 0$, jsme hotovi. Předpokládejme, tedy že v $G \setminus S$ existuje lichá komponenta K. Potom $\sum_{v \in V(K)} \deg_G v = 3|V(K)| = 2|E(K)| +$ počet hran vycházející mimo K, což je liché číslo.

Počet hran mezi K a S musí být alespoň 2, jinak máme most, je to tedy alespoň 3. Maximální počet hran ze S je $3|S|$, tudíž lichých komponent může být nejvýše $\frac{3|S|}{3}$, tedy $|S|$. □

Definice. G je kritický na párování, pokud $\forall v \in V(G)$ platí, že $G \setminus v$ má perfektní párování.

Věta 1.7 (Gallai-Edmonds)**.** *Každý graf obsahuje množinu vrcholů S splňující:*

1. *S je párovatelná s $\operatorname{cc}(G \setminus S)$, tedy existuje párování mezi vrcholy S a komponentami $G \setminus S$ takové, že žádné dvě hrany nekončí ve stejné komponentě a všechny vrcholy S jsou spárováné.*
2. *Každá komponenta $G \setminus S$ je kritická na párování.*

G má perfektní párování iff $|S| = |\operatorname{cc}(G \setminus S)|$.

Důkaz. Poslední tvrzení plyne z Tutteho věty 1.4. Podmínky 1. a 2. budeme dokazovat indukcí podle počtu vrcholů.

Pokud $|V(G)| = 0$, můžeme mít S prázdné. Proto předpokládejme $|V(G)| > 0$.

Deficit množiny $S \subseteq V(G)$ definujme jako $d(S) = |\operatorname{odd}(G \setminus S)| - |S|$. Vidíme, že $d(\emptyset) \geq 0$.

Vezmeme S s největším deficitem a mezi nimi vybereme největší co do počtu vrcholů. Pak $d(S) \geq 0$. Sporem dokážeme, že $(G \setminus S)$ nemá komponenty sudé velikosti.

Nechť K je taková komponenta. Vezmeme $v \in K$ a zkoumáme, jestli $S \cup \{v\}$ není lepší, než S. $d(S \cup \{v\}) \geq |\operatorname{odd}(G \setminus S)| + 1 - (|S| + 1) = d(S)$. Máme spor.

Nyní ukážeme kritičnost. Nechť pro spor komponenta K grafu $G - S$ není kritická na párování, tedy $\exists x \in V(K)$ takové, že $K \setminus x$ nemá perfektní párování. Tudíž nesplňuje Tutteho podmínku a existuje $S' \subseteq V(K \setminus x)$, že $|\operatorname{odd}(K \setminus x \setminus S')| > |S'|$.

Jelikož $K \setminus x$ má sudý počet vrcholů, parita $|\operatorname{odd}(K \setminus x \setminus S')|$ i $|S'|$ je stejná. Proto $|\operatorname{odd}(K \setminus x \setminus S')| \geq |S'| + 2$. Zvolme $T = S \cup \{x\} \cup S'$. Potom $d(T) = |\operatorname{odd}(G \setminus T)| - |T| = d(S) + |\operatorname{odd}(K \setminus x \setminus S')| - |S'| - 2 \geq d(S)$.

Protože jsou všechny liché komponenty kritické na párování, můžeme je nahradit kontrakcí za jejich kritický vrchol. Tím dostáváme bipartitiní graf H, kde jedna partita je S a druhá je tvořena těmito kontrakcemi.

Pro spor předpokládejme, že S nejde v H spárovat. Podle Hallovy věty existuje $A \subseteq S$, kde vrcholy z A sousedí s méně, než $|A|$ vrcholy $H - S$. Potom v původním grafu $d(S \setminus A) = |\operatorname{odd}(G \setminus (S \setminus A))| - |S| + |A| \geq d(S) - |N(A)| + |A| > d(S)$. □

2 Kontrakce a minory

Definice. Graf G je k-souvislý, pokud má aspoň $k + 1$ vrcholů a po odebrání libovolných $k - 1$ vrcholů bude souvislý.

Každý k-souvislý graf má u všech vrcholů stupeň alespoň k.

Lemma 2.1 (O kontrahovatelné hraně)**.** *Každý 3-souvislý graf $G \ncong K_4$ obsahuje hranu e takovou, že $G.e$ je 3-souvislý.*

👁 Pokud $G.e$ není 3-souvislý (a G byl), tak existuje 3-řez obsahující oba koncové vrcholy hrany e.

👁 Je-li S minimální řez, každý vrchol z S má hranu do všech komponent $G \setminus S$.

Důkaz lemmatu 2.1. Předpokládejme, že žádná hrana nejde zkontrahovat. Tudíž pro každou hranu existuje nějaký 3-řez obsahující oba její koncové vrcholy. Vezmeme hranu (x, y) a vrchol z takové, že $\{x, y, z\}$ je 3-řez a nejmenší komponenta K grafu $G \setminus \{x, y, z\}$ je minimální.

Víme, že z má souseda w v K. Ukážeme, že lze zkontrahovat (w, z). Pokud nejde, existuje vrchol u takový, že $\{u, w, z\}$ je 3-řez. Navíc w má souseda v každé komponentě $G \setminus \{u, w, z\}$. Tudíž znova existuje komponenta K', která neobsahuje x, y.

Tedy platí, že v K' nejsou vrcholy x, y, z, u, w, ale obsahuje souseda w. Proto je K' podmnožinou $K \setminus w$. Tudíž $|K'| < |K|$ a máme spor. □

Umíme tedy jakýkoliv 3-souvislý graf kontrakcemi převést na K_4. Nyní ukážeme, že to jde i naopak.

Věta 2.2 (Tutteova charakterizace 3-souvislých grafů)**.** *Graf G je 3-souvislý iff existuje posposloupnost grafů $G_0, \ldots G_n$ takových, že:*

- $G_0 \cong K_4, G_n \cong G$
- $\forall 1 \leq i \leq n : G_{i-1}$ *vznikne z* G_i *kontrakcí hrany*
- $\forall 0 \leq i \leq n : G_i$ *má minimální stupeň alespoň* 3

Důkaz.

„$\Rightarrow$“ plyne z lemmatu 2.1.

„$\Leftarrow$“ Mějme $G_0, \ldots, G_n$. Ukážeme indukcí, že $\forall i : G_i$ je 3-souvislý.

Víme, že G_{i-1} je 3-souvislý a G_i má minimální stupeň alespoň 3. Předpokládejme, že G_i má 2-řez. Každá komponenta 2-řezu má alespoň 2 vrcholy, protože minimální stupeň je ≥ 3. Tudíž libovolný 2-řez G_i by musel existovat i v G_{i-1}, což je spor. □

Definice. Mějme G, H grafy. Řekneme, že H je minor G (nebo G obsahuje H jako minor), pokud lze H získat z G mazáním hran, vrcholů a kontrakcí hran. Píšeme $H \preceq_m G$.

👁 Relace $\preceq_m$ je tranzitivní a reflexivní. Pokud je H podgrafem G, je i jeho minorem. Pokud je G rovinný, je rovinný i jeho minor.

Věta 2.3. *Nechť H je graf s vrcholy $v_1, \ldots, v_k$. H je minor G iff G obsahuje k souvislých neprázdných disjunktních podgrafů $P_1, \ldots, P_k$ takových, že pokud (v_i, v_j) je hrana H, tak v G existuje hrana mezi vrcholem z P_i a P_j.*

Důkaz.

„$\Leftarrow$“ Všechny vrcholy v jednotlivých podgrafech zkontrahujeme (to můžeme udělat díky souvislosti podgrafů), ostatní vrcholy mimo P a nepotřebné hrany odstraníme, tím dostaneme H. Všechny tyto operace zachovají minoritu.

„$\Rightarrow$“ Máme minor H, a tím i posloupnost odstraňování a kontrakcí G_i, kde $G_1 = H$ a $G_n = G$. Ukážeme indukcí, že každý G_i splňuje podmínku.

Pro H vezmeme $P_i = v_i$. Pokud G_{j-1} vznikl odstraněním, přidanou věc v G_j budeme ignorovat. Pokud G_{j-1} vznikl kontrakcí (u, v) a vzniklý vrchol $w \in P_i$, v G_j jsou vrcholy u, v v P_i. □

Věta 2.4 (Kuratowski, Wagner)**.** *Následující tvrzení jsou ekvivalentní:*

- *G je rovinný*
- *G neobsahuje dělení $K_{3,3}$ ani K_5*
- *G neobsahuje $K_{3,3}$ ani K_5 jako minor*

Důkaz.

„$1 \Rightarrow 3$“ Plyne z toho, že K_5 ani $K_{3,3}$ nejsou rovinné.

„$3 \Rightarrow 2$“ Pokud má G dělení H jako podgraf, má jej i jako minor.

„$2 \Rightarrow 3$“ Předpokládejme, že G obsahuje $K_{3,3}$ jako minor. Potom podle věty 2.3 obsahuje G souvislé neprázdné disjunktní $P_1, \ldots, P_6$, kde BÚNO vedou hrany mezi každou dvojicí P_i, P_j, kde $i = \{1, 2, 3\}, j = \{4, 5, 6\}$.

Tudíž z každé komponenty vedou tři hrany do tří „opačných“ komponent P_j, označme je $q_{i,j}$. Nechť $q_{j,i} = q_{i,j}$ (pokud existují dvě takové hrany, zvolíme z obou komponent stejnou). Potom rovněž existuje v každé komponentě P_i vrchol p_i, pro který platí, že existují tři disjunktní cesty $Q_{i,j}$ mezi vrcholem p_i a hranou $q_{i,j}$.

Toto nám již dokazuje existenci dělení $K_{3,3}$, kde jeho vrcholy jsou p_i a hrany jsou sjednocení cest $Q_{i,j}, q_{i,j}, Q_{j,i}$.

Pro K_5 postupujeme podobně, abychom získali dělení K_5, ale kdyby v jedné komponentě neexistoval vrchol obsahující čtyři disjunktní cesty, tak jeho komponentu rozdělíme na dvě tak, že z každé nové komponenty povedou dvě původní hrany ven. A tak získáme komponenty, které podle věty 2.3 odpovídají minoru $K_{3,3}$.

„$3 \Rightarrow 1$“ Indukcí podle počtu vrcholů.

Pokud $n \leq 4$, tvrzení triviálně platí. Tedy předpokládejme, že $n \geq 5$.

Pro každý rovinný graf G a jeho vrchol v existuje rovinné zakreslení G s v na vnější stěně.

Pokud je graf nesouvislý, můžeme použít indukční předpoklad na jeho komponenty.

Pokud má G artikulaci v, můžeme jej podle artikulace rozdělit na dvě komponenty, ty jsou podle IP rovinné. Tudíž můžeme G zakreslit rovinně, kde v je na vnější stěně.

Pokud má G 2-řez, můžeme jej rozdělit na dvě části podle 2-řezu z vrcholů x, y. Ty jsou podle IP rovinné. Nyní v každé komponentě dodáme hranu (x, y), pokud neexistuje. Tím potom budeme moct tuto hranu zakreslit na vnější stěnu, grafy spojit rovinně a případně odebrat (x, y).

Navíc, přidání hrany (x, y) nám neporuší IP, jelikož kdyby jejím přidáním vznika v jednom podgrafu K_5 nebo $K_{3,3}$, už bychom našli tento minor nahrazením (x, y) za zkontrahovanou cestu v druhém podgrafu.

Pokud je graf 3-souvislý, lze zkontrahovat hranu e tak, že $G.e$ je 3-souvislý a neobsahuje z tranzitivity $K_{3,3}$ ani K_5 jako minory. Tedy z IP $G.e$ je rovinný.

Vezměme $(G.e) \setminus \{v_e\}$, tedy zkontrahovaný graf bez vrcholu vzniklého kontrakcí. Každá stěna 2-souvislého grafu je kružnice. Tudíž stěna, uvnitř které ležel v_e, je ohraničená kružnicí C. Dostáváme 3 případy podle sousedství konců $e = (x, y)$:

1. $|N(x) \cap N(y)| \geq 3$. Potom existuje K_5 jako minor.
2. $\exists a_1, a_2 \in N(x) \cap C, \exists b_1, b_2 \in N(y) \cap C$ v pořadí a_1, b_1, a_2, b_2 na C. Potom existuje $K_{3,3}$ jako minor.
3. Jinak všichni sousedi y na C leží na stejné cestě mezi dvěma sousedy x. Dostáváme rovinné zakreslení G. □

3 Nakreslitelnost na plochu

Každá uzavřená křivka má okolí homeomorfní otevřenému válci nebo Möbiova listu.

Definice. Plocha Γ je orientovatelná, pokud je okolí každé uzavřené křivky homeomorfní válci, jinak je neorientovatelná.

Plochy vytváříme ze sféry přidáváním uch a křížítek (cross-cup).

Fakt. Každá plocha je homeomorfní Σ_n nebo Π_n pro nějaké n.

Σ_n je „orientovatelná plocha rodu n" vzniklá ze sféry přidáváním n uch, zatímco Π_n je „neorientovatelná" a vznikla ze sféry přidáním n křížítek.

Definice. Eulerova charakteristika plochy $\chi(\Sigma_n) = 2 - 2n$, $\chi(\Pi_n) = 2 - n$

- Σ_0 ... sféra
- Π_1 ... projektivní rovina
- Σ_1 ... torus
- Π_2 ... Kleinova láhev

Definice. Nakreslení grafu G na plochu Γ je zobrazení φ, které zobrazuje $x \in V(G)$ na bod $\varphi(x) \in \Gamma$ a hranu $e = (x, y) \in E(G)$ na prostou křivku na Γ spojující $\varphi(x)$ a $\varphi(y)$.

Navíc pokud $e \neq f$, $\varphi(e) \cap \varphi(f) = \{\varphi(x) | x \in e \cap f\}$. Pokud $x \notin e$, $\varphi(x) \notin \varphi(e)$.

Definice. Stěna nakreslení je souvislá komponenta $\Gamma \setminus \varphi(G)$.

Definice. Nakreslení je buňkové, pokud je každá stěna homeomorfní disku.

Fakt. Nakreslení neprázdného rovinného G na Σ_0 je buňkové právě, když G je souvislý.

Věta 3.1 (Zobecněná Eulerova formule)**.** *Nechť máme nakreslení G na Γ, které má s stěn. Pak $|V(G)| - |E(G)| + s \geq \chi(\Gamma)$. Pokud je nakreslení buňkové, platí rovnost.*

Důkaz buňkové varianty. Indukcí dle n pro Σ_n. Pro Σ_0 platí podle Eulerovy formule.

Nyní pro $n \geq 1$ mějme nějaké ucho. To rozstřihneme a zalepíme konce disky. Tím jsme mohli rozdělit hrany tímto uchem procházející, přidáme tedy koncové vrcholy a nakreslíme kružnice mezi nimi na každé straně.

Původní graf má v vrcholů, e hran a s stěn. Rozstřižený graf má parametry $v + 2k, e + 3k, s + k + 2$. Z IP máme, že $v + 2k - e - 3k + s + k + 2 = \chi(\Sigma_{n-1}) + 2$. Tudíž $v - e + s = \chi(\Sigma_n)$.

Nyní indukcí dle n pro Π_n. Pro Π_0 platí.

Mějme křížítko, přes něj vedou nějaké hrany. Ty hrany rozpůlíme, přidáme k nim koncové vrcholy a ty spojíme kružnicí. Tím se křížítka zbavíme.

Tento nový graf má parametry $v + k, e + 2k, s + k + 1$. Tedy podle IP $v + 2k - e - 3k + s + k + 1 = \chi(\Pi_{n-1}) + 1$. Tudíž $v + e - s = \chi(\Pi_n)$. □

Důsledek 3.2. *G nakreslitelný na Γ s alespoň 3 vrcholy splňuje $|E(G)| \leq 3|V(G)| - 3\chi(\Gamma)$. Tudíž G má průměrný stupeň*

$$\frac{2|E(G)|}{|V|} \leq 6 - 6\frac{\chi(\Gamma)}{|V|}$$

Důkaz. BÚNO G je triangulace, každá stěna je disk. Délka hranice stěny nechť je 3. Potom $2|E(G)|$ je součet délek stěn, a to je $3s$.

Ze zobecněné Eulerovy formule máme $3|E(G)| = 3(|V(G)| + s - \chi(\Gamma))$. Z toho už dosazením za $3s$ dostaneme správný vzorec.

Druhá nerovnost plyne vydělením počtu vrcholů a vynásobením dvěma. □

4 Barvení grafu

Definice. $\chi(G)$ je minimální počet barev, kterými lze dobře obarvit G.

$\delta(G)$ je minimální stupeň, $\Delta(G)$ je maximální stupeň vrholů G.

Definice. G je d-degenerovaný, pokud vrcholy lze seřadit tak, že vlevo od každého vrcholu je nejvýše d jeho sousedů.

👁 1 Každý graf je $\Delta(G)$-degenerovaný.

👁 2 Pro každý d-generovaný graf platí $\chi(G) \leq d + 1$.

Tvrzení 4.1. *Nechť $\Gamma \not\cong \Sigma_0$ a G je nakreslitelný na Γ. Pak G obsahuje alespoň jeden vrchol stupně $\leq \frac{5+\sqrt{49-24\chi(\Gamma)}}{2} = d_\Gamma$. Tedy G je d_Γ-degenerovaný.*

Důkaz.

- $\chi(\Gamma) = 1$. Z tvrzení dostáváme existenci vrcholu stupně ≤ 5. Průměrný stupeň $\leq 6 - \frac{6\chi(\Gamma)}{|V|} < 6$. Tudíž máme vrchol stupně 5.
- $\chi(\Gamma) = 0$. Z tvrzení máme stupeň 6 a průměrný stupeň je roven 6. Není tudíž možné, aby všechny vrcholy měly vyšší stupeň. Tvrzení platí.
- $\chi(\Gamma) < 0$. Potom $\delta < 6 - \frac{\chi(\Gamma)}{|V|}$. Taky můžeme odhadnout počet vrcholů díky $\delta \leq |V| + 1$. Dostáváme $\delta \leq 6 - \frac{6\chi(\Gamma)}{\delta+1} \to \delta^2 + \delta \leq 6(\delta + 1) - 6\chi(\Gamma)$. Řešíme kvadratickou nerovnici, po úpravách dostaneme výsledek tvrzení. □

Důsledek 4.2 (Heawoodova formule)**.** *Pro $\Gamma \not\cong \Sigma_0$ platí, že každý graf nakreslitelný na Γ má barevnost nejvýše $d_\Gamma + 1$.*

👁 3 $\forall G : \chi(G) \leq \Delta(G) + 1$.

Rovnost nastává pro K_n a lichý cyklus. Jsou to jediné takové souvislé grafy.

Lemma 4.3. *Nechť G je souvislý a obsahuje alespoň jeden vrchol stupně $< \Delta(G)$. Pak $\chi(G) \leq \Delta(G)$.*

Důkaz. Nechť x je vrchol stupně $< \Delta(G)$. Zvolme kostru T grafu G, kterou zakořeníme v x. Barvíme hladově od listů (máme uspořádání). Pro vrchol $v \neq x$, když jej barvíme, předchůdce v není obarven, tudíž obarveno nejvýše $\Delta(G) - 1$ sousedů v, takže lze použít jednu z $\Delta(G)$ barev. Vrchol x nakonec lze obarvit jednou $\Delta(G)$ barev, protože má stupeň $\leq \Delta(G) - 1$. □

Věta 4.4 (Brooks)**.** *Nechť G je souvislý graf, který není úplný ani lichá kružnice. Pak $\chi(G) \leq \Delta(G)$.*

Důkaz. Budeme předpokládat, že $\Delta \geq 3$ (Pro $\Delta = 2$ je G sudý cyklus nebo cesta, $\chi(G) = 2$). Můžeme předpokládat, že ostatní vrcholy mají stupeň $\Delta(G)$, jinak můžeme použít lemma 4.3.

Předpokládejme, že G je 3-souvislý. Potom lemmatu o třešničce (1.5) existují $x - -z - -y$ tak, že tvoří třešničku. Seřadíme vrcholy grafu $v_1, \ldots, v_n$ tak, že $v_1 = x, v_2 = y, v_n = z$. Každý vrchol kromě z má souseda vpravo od sebe. Všimněme si, že zde využíváme 3-souvislost grafu. Kdyby x, y byl řez, tak bychom toto nemohli udělat.

Sestavíme kostru, zakořeníme se v z a barvíme zleva hladově. Víme, že x, y mají stejnou barvu, každý vrchol má v okamžiku barvení zakázáno nejvýše $\Delta - 1$ barev.

Pokud má G artikulaci x, potom umíme G rozdělit tak, že $G_1 \cap G_2 = x, G_1 \cup G_2 = G$. Pokud máme obarvení G_1 a G_2 nejvýše Δ barvami, lze barvy zpermutovat tak, aby barva x byla v obou barveních stejná.

Obarvení G_1 a G_2 existují dle lemmatu 4.3, protože x má v G_1 i v G_2 stupeň menší, než $\Delta(G)$.

Pokud má G 2-řez x, y, zkusíme jako v předchozím případě obarvit G_1 a G_2. Pokud mají x, y v obou obarveních stejnou nebo různé barvy, vyhráli jsme. Může se ale stát, že jedno obarvení obarvilo x, y stejně, ale druhé různě.

Pokud x nebo y mají v G_1 i G_2 stupeň ≥ 2, můžeme barvit $G_1 + (x, y)$ a $G_2 + (x, y)$. Jinak BÚNO $\deg_{G_1} x, y = \Delta - 1, \deg_{G_2} x, y = 1$. Dle lemmatu 4.3 obarvíme G_1.

- x, y dostaly různé barvy. Pak obarvíme $G_2 + (x, y)$. Po permutaci můžeme slepit.
- x, y dostaly stejnou barvu. Pak obarvíme G_2 s vrcholy x, y slepenými do jednoho vrcholu, po obarvení a permutaci můžeme slepit. □

4.1 Hranové barvení grafu

Definice. Hranové barvení grafu je funkce $b : E(G) \to B$ taková, že pokud $e \neq f$ a e, f mají společný vrchol, potom $b(e) \neq b(f)$.

Definice. Hranová barevnost $\chi_e(G)$ je nejmenší velikost B, pro kterou existuje obarvení G.

👁 $\chi_e(G) \geq \Delta(G)$.

Definice. Line-graf $L(G)$ grafu $G = (V, E)$ je (E, F) taková, že $\{e, f\} \in F$, pokud hrany e, f mají společný vrchol.

👁 $\chi_e(G) = \chi(L(G)) \leq \Delta(L(G)) + 1 \leq 2\Delta(G) - 1$, protože $\deg_{L(G)}(uv) \leq \deg u - 1 + \deg v - 1$.

Věta 4.5 (Vizing (1964))**.** *Pro každý jednoduchý graf G platí $\Delta(G) \leq \chi_e(G) \leq \Delta(G) + 1$.*

Je NP-úplné rozhodnout, jestli $\Delta(G)$ nebo $\Delta(G) + 1$.

Důkaz. To, že $\Delta(G) \leq \chi_e(G)$, už víme.

Nyní ukážeme, že G lze obarvit barvami z množiny $B = [\Delta + 1]$. Nechť H je maximální podgraf G hranově obarvitelný hranami z B. Pokud $H = G$, jsme hotovi.

Jinak $\exists (x, y_0) \in E(G) - E(H)$. Barva α je volná v vrcholu x, pokud žádná hrana incidentní s x nemá barvu α.

👁 Každý vrchol má volnou barvu.

Podívejme se na vrchol x. Z něj vede neobarvená hrana do y_0. Hledejme nejdelší posloupnost $y_1, \ldots, y_k$ sousedů x, že $\alpha_j = b(xy_j)$ je volná u y_{j-1}. Nechť α je barva volná u y_k.

- α je volná u x, potom přebarvíme (x, y_k) na α a (x, y_{j-1}) na α_j pro každé $j \in [k]$.
- α je použita pro hranu (x, y'), kde $y' \neq y_j \forall j \in [k]$. Toto je ale spor s maximalitou posloupnosti, protože lze y' do posloupnosti přidat.
- α použitá pro hranu (x, y_j), kde $j \in [1, \ldots, k-1]$. Označme β volnou barvu u x, definujeme graf $H_{\alpha\beta}$ jako podgraf H tvořený jenom hranami barev α, β. $\Delta(H_{\alpha\beta}) \leq 2$, tedy komponenty souvislosti jsou cesty nebo kružnice.

  Nechť P je komponenta $H_{\alpha\beta}$ obsahující (x, y_j). P je nutně cesta, kde x je koncový vrchol. Druhý konec označme z. Nechť b' je obarvení H vzniklé prohozením barev α a β na P.

  Všechny vrcholy až na x a z mají stejnou volnou barvu v b'.

  - $z = y_{j-1}$, potom z měl původně volnou barvu α. Po prohození má x volnou barvu α a z barvu β. Posloupnost $y_0, \ldots, y_k$ nebyla porušena, ale máme α volnou u x.
  - $z \neq y_{j-1}$, potom prohození barev neovlivnilo y_{j-1}, které má volnou barvu α, posloupnost se zkrátí na $y_1, \ldots, y_{j-1}$.

Jak vidíme, vždy najdeme pro barvu (x, y_0) jednu z B barev, spor s neobarvitelností. □

Tím víme vše potřebné o hranové barevnosti grafů. Vraťme se k barevnosti vrcholové.

5 Perfektní grafy

$\alpha(G)$ je velikost největší nezávislé množiny, $\omega(G)$ je velikost největší kliky.

$H \leq G$ znamená, že H je indukovaný podgraf G.

👁 $\omega(G) \leq \chi(G)$. Ostrou nerovnost splňuje lichý cyklus.

Definice. G je perfektní, pokud $\forall H \leq G : \chi(H) = \omega(H)$.

👁 Pokud je G je perfektní, každý jeho indukovaný podgraf je rovněž perfektní. Obyčejný podgraf toto splňovat nemusí, protože to může být lichý cyklus délky alespoň 5.

Příklady perfektních grafů:

- K_n
- bipartitní grafy

Definice. Nezávislá množina I v grafu G je rozlehlá, pokud každá klika v G velikosti $\omega(G)$ obsahuje vrchol z I (průnik kliky a nezávislé množiny je nejvýše jeden vrchol).

Lemma 5.1. *Graf G je perfektní právě, když každý jeho indukovaný podgraf obsahuje rozlehlou nezávislou množinu.*

Důkaz.

„$\Rightarrow$“ Mějme $H \leq G$. Potom podle perfektností G platí $\chi(H) = \omega(H)$. Z každé kliky velikosti $\omega(H)$ zvolme vrcholy stejné barvy. Ty tvoří nezávislou množinu, která je navíc rozlehlá.

„$\Leftarrow$“ Víme, že pro každý indukovaný podgraf H máme rozlehlou množinu I. Každý vrchol z I obarvíme barvou $\omega(H)$. Potom vezmeme graf $H - I$, který má podle předpokladu rozlehlou množinu I' a zároveň $\omega(H - I)$ o 1 menší.

Tudíž můžeme postupovat stejným způsobem až po prázdný graf a nikdy nevyužijeme stejnou barvu vícekrát. Máme tedy pro každé H obarvení velikosti $\omega(H)$. □

Navíc, pokud zvolíme $x \in G$ perfektním grafu, existuje rozlehlá nezávislá množina obsahující x a to tak, že podle předchozího důkazu zvolíme přesně barvu x. Pokud x je v klice velikosti $\omega(H)$, pak x „zafixuje“ barvu, kterou volíme vrcholy z každé kliky velikosti $\omega(H)$. Jinak jde o vrchol mimo kliku velikosti $\omega(H)$ a existuje nesousední vrchol v této klice se stejnou barvou, tedy stále najdeme rozlehlou nezávislou množinu.

Definice. Nafouknutí vrcholu x do kliky velikosti r je vrchol x nahrazený klikou s vrcholy $x_1, \ldots, x_r$ a každá hrana (x, y) je nahrazená hranami (x_i, y).

Lemma 5.2. *Pokud G je perfektní, potom $\forall x, r$ G' vzniklý z G nafouknutím vrcholu x do kliky $|r|$ je také perfektní.*

Důkaz. Nechť X je množina vrcholů vzniklých nafouknutím x. Pokud K je největší klika v G' tak $X \subseteq K$ nebo $X \cap K = \emptyset$, ale potom je K největší klika i v G..

Nechť I je rozlehlá množina v G obsahující x. Pro G' vezmeme I' tak, že za x zvolíme jeden z vrcholů vzniklých nafouknutím. Pokud $X \subseteq K$, v I' máme vrchol z X, a proto i z K.

Jinak protože K byla největší už v G, už měla vrchol v I, tudíž má vrchol i v I'. Tudíž I' je rozlehlá nezávislá množina. Podobně najdeme rozlehlou nezávislou množinu i v každém $H' \leq G'$.

Tudíž je i G' perfektní. □

Definice. Doplněk grafu $G = (V, E)$ je graf $\bar{G} = (V, \binom{V}{2} \setminus E)$.

👁 $\omega(\bar{G}) = \alpha(G)$.

Věta 5.3 (Slabá věta o perfektních grafech (1972, Lovász))**.** *G je perfektní právě, když $\bar{G}$ je perfektní.*

Důkaz. Protože doplňek grafu je duální, stačí jednu implikaci.

Nechť G je nejmenší perfektní graf takový, že $\bar{G}$ není perfektní.

Tudíž musí existovat $H \leq \bar{G}$, který nemá rozlehlou nezávislou množinu. Pokud $H \neq \bar{G}$, H není perfektní a navíc $\bar{H} \leq G$, ale $\bar{H} \neq G$. Tedy $\bar{H}$ je perfektní. Tím dostáváme spor s minimalitou G.

Tedy $\bar{G}$ nemá rozlehlou nezávislou množinu, tedy pro každou nezávislou množinu I v $\bar{G}$ existuje klika Q velikosti $\omega(\bar{G})$ taková, že $Q \cap I = \emptyset$.

Toto tvrzení obrátíme na G: pro každou kliku Q v G existuje nezávislá množina I velikosti $\alpha(G)$ disjunktní s Q.

Nechť $Q_1, \ldots, Q_t$ jsou všechny kliky v G a I_j je nezávislá množina velikosti $\alpha(G)$ disjunktní s Q_j $\forall j \in [t]$.

Definujme nyní $f(x)$ jako počet množin I_j, které obsahují x, tedy $|\{j \in [t] \mid x \in I_j\}|$

Nyní provedeme trik, mějme G^* jako graf vzniklý z G nafouknutím každého vrcholu x do kliky velikosti $f(x)$. Pokud $f(x) = 0$, vrchol x smažeme. Nyní každá nezávislá množina I_j si může vybrat jeden z vrcholů ze vzniklé kliky, který si nevybrala žádná jiná, tím dostaneme I_j^*. Všimněme si, že $I_i^* \cap I_j^* = \emptyset$ a $\bigcup_k I_k^* = V(G^*)$.

Podle lemmatu 2 je G^* perfektní. Odhadneme $|V(G^*)| = \sum_{x \in V(G)} f(x) = t \cdot \alpha(G)$. Navíc $\alpha(G^*) = \alpha(G)$. Protože je G^* perfektní, $\omega(G^*) = \chi(G^*)$. Největší klika v G^* vznikla nafouknutím kliky Q v G. Tedy $|Q^*| = \sum_{x \in Q} f(x) = \sum_{j=1}^{t} |Q \cap I_j| \leq t - 1$, každá nezávislá množina má nejvýše jeden vrchol z Q. Proto $\omega(G^*) \leq t - 1$.

Dále podle definice barevnosti víme, že $\chi(G^*) \geq \frac{|V(G^*)|}{\alpha(G^*)} = t$. Máme spor barevnosti, tedy G^* není perfektní, a proto není perfektní ani G. $\square$

Věta 5.4 (Silná věta o perfektních grafech (2002, Chudnovsky, Robertson, Seymour, Thomas))**.** *G je perfektní právě, když G ani $\bar{G}$ neobsahuje lichý cyklus délky ≥ 5 jako indukovaný podgraf.*

5.1 Chordální grafy

Definice. G je chordální, pokud neobsahuje kružnici délky ≥ 4 jako indukovaný podgraf.

Třída chordálních grafů je uzavřená na $\leq$.

Definice. Nechť G je graf a x, y nesousedící vrcholy G. Pak xy-řez v G je množina $R \subseteq V(G)$ taková, že x, y jsou v různých komponentách $G - R$.

Komponenty obsahující x nebo y budeme značit G_x nebo G_y.

Věta 5.5. *G je chordální iff $\forall x, y$ nesousedící existuje xy-řez, který tvoří kliku.*

Důkaz.

„$\Leftarrow$“ Nechť G není chordální, tedy obsahuje indukovanou kružnici C délky ≥ 4. Nechť x, y jsou nesousední vrcholy C. Pak po jejich odebrání $C - \{x, y\} = P_1 \cup P_2$, kde P_1 a P_2 jsou disjunktní cesty a navíc nevedou žádné hrany mezi vrcholy P_1 a P_2.

Každý xy-řez obsahuje alespoň 1 vrchol z P_1 a P_2. Tyto dva vrcholy nejsou spojeny hranou, tudíž xy-řez není klika.

„$\Rightarrow$“ Nechť x, y jsou nesousední vrcholy v chordálním grafu G a R je nejmenší xy-řez. Tvrdíme, že R tvoří kliku. Pro spor předpokládejme, že ne, tedy $\exists u, v \in R$, které jsou nesousední.

Z minimality řezu víme, že u i v musí mít souseda v G_x i v G_y. Existuje nejkratší cesta P_x z u do v, jejíž vnitřní vrcholy jsou v G_x, P_y analogicky.

Sjednocením P_x a P_y dostaneme kružnici délky ≥ 4, která je indukovaným podgrafem G, což je spor s chordalitou G. $\square$

Definice. $N_G(x)$ je množina sousedů x v G.

Vrchol x je simpliciální v G, pokud $N_G(x)$ tvoří kliku.

Lemma 5.6. *Každý (neprázdný) chordální graf G obsahuje simpliciální vrchol.*

Důkaz. Budeme dokazovat silnější tvrzení, že každý chordální graf je úplný, nebo obsahuje 2 nesousední simpliciální vrcholy.

Nyní budeme postupovat indukcí podle $n = |V(G)|$. Pro $n = 1$ platí.

Dále pro $n > 1$ je buď G úplný, nebo G obsahuje x a y nesousedící. Z předchozí věty víme, že existuje xy-řez R, který tvoří kliku. Mějme $G_x^* = G[G_x \cup R]$ (graf indukovaný na $G_x \cup R$), analogicky G_y^*.

Tyto dva grafy jsou chordální a počet jejich vrcholů je menší, než n. Podle IP jsou to buď kliky nebo mají dva nesousední simpliciální vrcholy. V každém případě obsahují simpliciální vrchol s_x a s_y mimo R.

👁 $N_G(s_x) = N_{G_x^*}(S_x)$, pro s_y analogicky. Kdyby ne, nebyl by R řez. tedy s_x a s_y jsou simpliciální a nesousední v G. $\square$

Definice. Perfektní eliminační schéma grafu G je uspořádání vrcholů $V(G)$ $v_1, \ldots, v_n$ takové, že $\forall i \in [n]$ platí, že $N_G(v_i) \cap \{v_1, \cdots, v_{i-1}\}$ tvoří kliku.

Věta 5.7. *G je chordální právě, když má perfektní eliminační schéma.*

Důkaz. Pro implikaci zleva doprava budeme postupovat indukcí dle počtu vrcholů. Podle předchozího lemmatu má G simpliciální vrchol s. Zvolíme $v_n = s$. Sousedi v_n s indexy menšími než n pak zjevně tvoří kliku. Třída chordálních grafů je uzavřená na indukovaný podgraf, a na $G \setminus s$ tedy můžeme aplikovat indukční předpoklad.

Nyní dokážeme druhou implikaci. Graf není chordální, a tedy máme indukovaný C_k pro $k > 3$. Uvažujme vrchol C_k který je v uspořádání vrcholů největší. Ten pak má v uspořádání vrcholů dva menší sousedy, které mezi sebou nemají hranu, a tedy se nejedná o perfektní eliminační schéma. $\square$

6 Tutteův polynom

Definice. *Multigraf* je $G = (V, E)$, kde E je multimnožina prvků $\binom{V}{2}$ a V (smyčky).

Které operace můžeme dělat na multigrafu?

- Odstranění hrany $e \dots G - e$
- Kontrakce hrany $e \dots G.e$

Pokud e je smyčka, pak $G - e = G.e$. Hrana e je most, pokud $G - e$ má více komponent, než G.
Značení.

- $K(G)$ je počet komponent G
- $r(E) = |V| - K(G)$ je hodnost E
- $n(E) = |E| - r(E)$ je nulita E

Mějme například prázdný graf $G(V, \emptyset)$. Potom $r(\emptyset) = 0, n(\emptyset) = 0$.

Když máme graf $G = (V, E)$ a přidáme do něj hranu $e \notin E$, potom rank buď zůstane stejný když počet komponent se nezmění, nebo se zvýší o 1. Podobně i nulita se může zvýšit o 1.

👁 $r(E)$ je velikost největší podmnožiny E bez kružnice. $n(E)$ je velikost největší podmnožiny $F \subseteq E$ takové, že $K((V, E \setminus F)) = K((V, E))$, tedy jejich odstraněním se nám nezmění počet komponent.

Definice. Tutteův polynom multigrafu (V, E) je polynom dvou proměnných x a y definovaný:

$$T_G(x, y) = \sum_{F \subseteq E} (x-1)^{r(E)-r(F)}(y-1)^{n(F)}$$

Například pro graf trojúhelník je $T(x, y) = (x-1)^{2-1}(y-1)^0 + 3((x-1)^{2-1}(y-1)^0) + 3((x-1)^{2-2}(y-1)^0 + (x-1)^{2-2}(y-1)^1 = (x-1)^2 + 3(x-1) + 3 + (y-1)$.

Věta 6.1. *Pro $G = (V, E)$ souvislý je $T_G(1, 1)$ roven počtu koster G.*

Důkaz. Výraz $(x-1)^{r(E)-r(F)}(y-1)^{n(F)}$ je pro $x, y = 1$ nenulový právě, když $r(E) = r(F)$ a $n(F) = 0$. V takovém případě je hodnota 1. Toto nastává právě, když F je kostra grafu. □

Počítání takového polynomu přímo je však velmi otravné. Pojďme si ukázat, jak skládat polynomy z podgrafů.

Věta 6.2. *Nechť $G_1 = (V_1, E_1)$ a $G_2 = (V_2, E_2)$ a $|V_1 \cap V_2| \leq 1$ a $|E_1 \cap E_2| = 0$. Pro $G = (V, E)$ kde $V = V_1 \cup V_2$ a $E = E_1 \cup E_2$ máme $T_G(x, y) = T_{G_1}(x, y) \cdot T_{G_2}(x, y)$.*

Důkaz. Zjevně $F \subseteq E$ lze jednoznačně zapsat jako $F_1 \cup F_2$ takové, že $F_1 \subseteq E_1$ a $F_2 \subseteq E_2$. Navíc $r_G(F) = r_{G_1}(F_1) + r_{G_2}(F_2)$ a $n_G(F) = n_{G_1}(F_1) + n_{G_2}(F_2)$.
$T_G(x, y) = \sum_{F \subseteq E}(x-1)^{r(E)-r(F)}(y-1)^{n(F)}$
$= \sum_{F_1 \subseteq E_1} \sum_{F_2 \subseteq E_2}(x-1)^{r(E)-r(F_1 \cup F_2)}(y-1)^{n(F_1 \cup F_2)}$
$= \sum_{F_1 \subseteq E_1} \sum_{F_2 \subseteq E_2}(x-1)^{r_{G_1}(E_1)-r_{G_1}(F_1)+r_{G_2}(E_2)-r_{G_2}(F_2)}(y-1)^{n_{G_1}(F_1)+n_{G_2}(F_2)}$.
Tedy můžeme tyto dvě sumy rozdělit na součin dvou sum, což nám dá součin dvou polynomů. □

Důsledek 6.3. *Pokud e je most nebo smyčka, platí $T_{G-e}(x, y) = T_{G.e}(x, y)$.*

Věta 6.4. *Nechť $G = (V, E)$. Pak $T_G(x, y)$ je jednoznačně určen následujícími rovnostmi:*

1. *Pokud $E = \emptyset$, pak $T_G(x, y) = 1$*
2. *Pokud $E \neq \emptyset$ a $e \in E$, pak:*
   (a) *Pokud e je most, $T_G(x, y) = xT_{G-e}(x, y) = xT_{G.e}(x, y)$.*
   (b) *Pokud e je smyčka, $T_G(x, y) = yT_{G-e}(x, y) = yT_{G.e}(x, y)$.*
   (c) *Jinak $T_G(x, y) = T_{G-e}(x, y) + T_{G.e}(x, y)$.*

Důkaz.

1. Platí zřejmě.
2. Sumu T_G si rozdělíme na S_1 pro sčítance neobsahující e a S_2 jej obsahující. Ukážeme:

- e není most, potom $S_1 = T_{G-e}(x, y)$.
- e je most, potom $S_1 = (x-1)T_{G-e}(x, y)$.
- e není smyčka, potom $S_2 = T_{G.e}(x, y)$.
- e je smyčka, potom $S_2 = (y-1)T_{G.e}(x, y)$.

Spojením těchto podmínek dostaneme postupně různé možnosti. □

Definice. Chromatický polynom multigrafu $G(V, E)$ je $ch_G(b)$ jako počet dobrých obarvení G pomocí b barev. Pokud G má smyčku, $ch_G(b) = 0$.

Věta 6.5. *Pro každý multigraf* $G = (V, E)$ *platí* $ch_G(b) = (-1)^{|V|+K(G)} b^{K(G)} T_G(1-b, 0)$.

Poznámka. $ch_G(b)$ lze upravit na výraz $\sum_{F \subseteq E} (-1)^{|F|} b^{k(v,F)}$.

Důkaz. Všimněme si, že ch_G zachovává rekurzivitu, speciálně je to 0, pokud má smyčku.
Tuto část je potřeba doplnit... □

7 Formální mocninné řady

Definice. Pro posloupnost $a_0, a_1, \ldots$ reálných čísel je *formální mocninná řada* zápis tvaru $\sum_{n=0}^{\infty} a_n x^n$.
Množinou formálních mocninných řad budeme myslet $\mathbb{R}[\![x]\!]$.
$A(x) = \sum_{n=0}^{\infty} a_n x^n, a_n = [x^n]A(x)$.

Operace. Mějme $A(x) = \sum_{n=0}^{\infty} a_n x^n$, $B(x) = \sum_{n=0}^{\infty} b_n x^n$. Potom:

$$A(x) + B(x) = \sum_{n=0}^{\infty} (a_n + b_n) x^n$$
$$A(x)B(x) = \sum_{n=0}^{\infty} \sum_{j=0}^{n} (a_j + b_{n-j}) x^n$$

Fakt. $\mathbb{R}[\![x]\!]$ tvoří komutativní okruh. Neutrální prvek vůči sčítání je 0, neutrální prvek vůči násobení je 1.

Definice. Převrácená hodnota formální mocninné řady $A(x)$ je mocninná řada $B(x)$ taková, že $A(x)B(x) = 1$. Pak píšeme, že $B(x) = \frac{1}{A(x)}$ nebo $A^{-1}(x)$

- $A(x) = a_0 \ldots A^{-1}(x) = \frac{1}{a_0}$ pro $a \neq 0$
- $A(x) = \sum_{i=0}^{\infty} x^i \ldots A^{-1}(x) = 1 - x$.

Věta 7.1. *Nechť* $A(x) \in \mathbb{R}[\![x]\!]$. *Pak* $A^{-1}(x)$ *existuje právě, když* $[x^0]A(x) \neq 0$. *V takovém případě je* $A^{-1}(x)$ *jednoznačně určen.*

Důkaz. Hledáme $B(x)$ takové, že $A(x)B(x) = 1$, píšeme $A(x) = \sum_{n=0}^{\infty} a_n x^n$, $B(x) = \sum_{n=0}^{\infty} b_n x^n$. Podívejme se na jednotlivé členy.
$1 = a_0 b_0 \Rightarrow b_0 = \frac{1}{a_0}$
$0 = a_0 b_1 + a_1 b_0 \Rightarrow b_1 = \frac{-a_1 b_0}{a_0}$
Obecně $b_n = \frac{a_1 b_{n-1} + \cdots + a_n b_0}{a_0}$.
Z výpočtu b_n plyne, že pokud $a_0 \neq 0$, $B(x)$ existuje a je určena jednoznačně. □

$\frac{A(x)}{B(x)}$ není definované, ale používáme jako zkrácený zápis $A(x)B^{-1}(x)$, pokud $B(x)$ má inverzi.

7.1 Skládání řad

Definice. Nechť $A(x) = \sum_{n=0}^{\infty} a_n x^n$, $B(x) = \sum_{n=0}^{\infty} b_n x^n$ jsou mocninné řady.

1. Pokud $A(x)$ je polynom (tedy od určitého n_0 jsou členy a_n nulové), $A(B(x)) = a_0 B^0(x) + a_1 B^1(x) + \cdots + a_{n_0} B^{n_0}(x)$, tedy konečně mnoho sčítanců.
2. Pokud $b_0 = 0$, potom $A(B(x)) = a_0 B^0(x) + a_1 B^1(x) + \cdots + a_k B^k(x) + \ldots$.

👁 Pokud $b_0 = 0$, prvních k koeficientů $B^k(x)$ je nula.

Druhá varianta definice je dobře definovaná, protože dle pozorování $[x^k](A(B(x))$ závisí pouze na prvních $k+2$ sčítancích.

Definice. Pro $A(x) = \sum_{n=0}^{\infty} a_n x^n$ definujeme derivaci $\frac{d}{dx} A'(x) = \sum_{n=0}^{\infty} (n+1) \cdot a_{n+1} x^n$.

Při derivaci se nám tedy celá řada posune vlevo.

7.2 Obyčejné vytvořující funkce

Definice. Nechť $\mathcal{A}$ je množina objektů, jejíž každý prvek α má definovanou velikost $|\alpha| \in \mathbb{N}_0$ a pro každé $n \in \mathbb{N}_0$ je v $\mathcal{A}$ konečně mnoho prvků velikosti n.

Označíme $\mathcal{A}_n = \{\alpha \in \mathcal{A} \mid |\alpha| = n\}$ a $a_n = |\mathcal{A}_n|$.

Pak obyčejná vytvořující funkce pro $\mathcal{A}$ je formální mocninná řada $\mathrm{OVF}(\mathcal{A}) = \sum_{n=0}^{\infty} a_n x^n$.

👁 Pokud $\mathcal{A}$ a $\mathcal{B}$ jsou disjunktní množiny, potom $\mathrm{OVF}(\mathcal{A} \cup \mathcal{B}) = \mathrm{OVF}(\mathcal{A}) + \mathrm{OVF}(\mathcal{B})$.

👁 $\mathrm{OVF}(\mathcal{A} \times \mathcal{B}) = \mathrm{OVF}(\mathcal{A}) \cdot \mathrm{OVF}(\mathcal{B})$, kde $|(\alpha, \beta)| = |\alpha| + |\beta|$.

👁 $\mathrm{OVF}(\mathcal{A}^k) = (\mathrm{OVF}(\mathcal{A}))^k$.

Mějme například *Cukrárnu*, ve které se prodávají z množiny Zákusků:

- Větrník ... 30 Kč
- Kremrole ... 30 Kč
- Dort ... 40 Kč
- Zmrzlina ... 50 Kč

A z množiny Nápojů:

- Čaj ... 30 Kč
- Káva ... 30 Kč

Potom $\mathrm{OVF}(Z) = 2x^{30} + x^{40} + x^{50}$, $\mathrm{OVF}(N) = x^{30} + x^{40}$. Pro $M = Z \cup N$ dostáváme $\mathrm{OVF}(M) = \mathrm{OVF}(N) + \mathrm{OVF}(Z)$. Dále pak $\mathrm{OVF}(Z) \times \mathrm{OVF}(N) = \mathrm{OVF}(Z \times N) = 2x^{60} + 3x^{70} + 2x^{80} + x^{90}$.

Nyní, když si zvolíme mocninnou řadu $\frac{1}{1-\mathrm{OVF}(Z)} = 1 + \mathrm{OVF}(Z) + (\mathrm{OVF}(Z))^2 + (\mathrm{OVF}(Z))^3 + \ldots$, koeficient u x^n vyjadřuje, kolika způsoby si můžeme koupit zákusky za n Kč (záleží na uspořádání). To je dobře definováno pouze, pokud $[x^0]\,\mathrm{OVF}(Z) = 0$ (Jinak bychom mohli donekonečna brát první koeficient).

7.3 Exponenciální vytvořující funkce

Definice. Exponenciální vytvořující funkce $\mathrm{EVF}(\mathcal{A}) = \sum a_n \frac{x^n}{n!}$.

Motivační příklad. Mějme s_n počet stromů na vrcholech $1, \ldots, n$. Potom $S(x) = \sum_{n=0}^{\infty} s_n \frac{x^n}{n!} \in \mathbb{R}[\![x]\!]$.

Nechť k_n odpovídá počtu hamiltonovských kružnic na vrcholech $1, \ldots, n$. Pak $K(x) = \sum_{n=0}^{\infty} k_n \in \mathbb{R}[\![x]\!]$.

Nyní nechť $A(x) = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^n}{n!} n! \sum_{j=0}^{n} \frac{s_j}{j!} \cdot \frac{k_{n-1}}{(n-j)!} = \sum_{n=0}^{\infty} \binom{n}{j} s_j k_{n-j} \frac{x^n}{n!}$.

Dostali jsme počet grafů na vrcholech $1, \ldots, n$ složených ze dvou komponent souvislosti, z nichž jedna je strom a druhá je kružnice.

Když vezmeme $S^2(x)$, dostaneme uspořádané dvojice disjunktních stromů (T_1, T_2) takové, že $V(T_1) \cup V(T_2) = [n]$. Neuspořádané k-tice získáme pomocí $\frac{S^k(x)}{k!}$.

Nyní bychom chtěli mít počet všech lesů. Uspořádané lesy odpovídají $1 + S(k) + S^2(k) + \ldots$, čímž získáme $\frac{1}{1-S(x)}$, ale pouze v případě, kdy prohlásíme, že $s_0 = 0$.

Neuspořádané lesy na vrcholech $1, \ldots, n$ ale odpovídají $\sum_{n=0}^{\infty} \frac{s^n(x)}{n!} = \exp(S(x))$.

Definice. Mějme $\mathcal{A}$ splňující:

1. $\forall \alpha \in \mathcal{A}$ má množinu vrcholů $V(\alpha) \subseteq \mathbb{N}$, kde $V(\alpha)$ je konečná.
2. $\forall V \subseteq \mathbb{N}$ je konečně mnoho $\alpha \in \mathcal{A}$ takových, že $V(\alpha) = V$.
3. pro konečné množiny $V, W \subseteq \mathbb{N}, |V| = |W|$ platí, že počet $\alpha \in \mathcal{A}$ takových, že $V(\alpha) = V$ je stejný, jako počet $\alpha \in \mathcal{A}$ takových, že $V(\alpha) = W$.

Pak exponenciální vytvořující funkce pro $\mathcal{A}$ je $\sum a_n \frac{x^n}{n!}$ kde a_n je počet prvků $\alpha \in \mathcal{A}$ splňující $V(\alpha) = \{1, \dots, n\}$.

EVF má následující vlastnosti:

- Pokud $\mathcal{A}, \mathcal{B}$ jsou disjunktní s $\text{EVF}(\mathcal{A}) = A(x), \text{EVF}(\mathcal{B}) = B(x)$, pak $\text{EVF}(\mathcal{A} \cup \mathcal{B}) = A(x) + B(x)$
- $A(x) \cdot B(x) = \sum c_n \frac{x^n}{n!}$, kde c_n je počet uspořádaných dvojic (α, β) takových, že $V(\alpha)$ a $V(\beta)$ jsou disjunktní a jejich sjednocení je $\{1, \dots, n\}$.
- $A^k(x) = \sum d_n \frac{x^n}{n!}$, kde d_n je počet k-tic $(\alpha_1, \dots, \alpha_k)$, tak, že $V(\alpha_i)$ jsou po dvou disjunktní a jejich sjednocení dává $\{1, \dots, n\}$.
- $\frac{A^k(x)}{k!} = \sum e_n \frac{x^n}{n!}$, kde e_n je počet k-tic $\{\alpha_1, \dots, \alpha_k\}$, tak, že $V(\alpha_i)$ jsou po dvou disjunktní a jejich sjednocení dává $\{1, \dots, n\}$, pokud $a_0 = 0$.
- Pokud $\forall \alpha \in \mathcal{A}$ platí, že $V(\alpha) \neq \emptyset$ (tedy $a_0 = 0$), pak $\exp(A(x)) = \sum f_n \frac{x^n}{n!}$, kde f_n je počet množin $\mathcal{A}' \subseteq \mathcal{A}$ takové, že $\mathcal{A}' = \{\alpha_1, \dots, \alpha_k\}$ a $V(\alpha_i)$ jsou po dvou disjunktní a jejich sjednocení je $\{1, \dots, n\}$.

Uveďme si nyní příklady EVF:

- $\mathcal{A} = \{\text{množina jednoprvkových podmnožin } \mathbb{N}\}$, potom $V(\{\alpha\}) = \{\alpha\}$, tedy $\text{EVF}(\mathcal{A}) = x$.

  Z toho zjistíme EVF pro permutace: posloupnost jednoprvkových množin, tedy $\text{EVF}(\pi) = 1 + x + x^2 + \cdots = \frac{1}{1-x}$.

  Přímým výpočtem $\text{EVF}(\pi) = \sum n! \frac{x^n}{n!} = \sum x^n = \frac{1}{1-x}$.
- Uvažujme počet surjektivních zobrazení $[n] \to [k], n \geq k$.

  EVF(n-prvkové množiny) $= e^x - 1$.

  Potom počet s.z. odpovídá k-prvkovým posloupnostem podmnožin $[n]$, které pokrývají $[n]$. Tudíž EVF $= (e^x - 1)^k$.

  Chceme nyní najít koeficient u x^n pro $(e^x - 1)^k = \sum_{j=0}^k \binom{k}{j} (-1)^j e^{(k-j)x} = \sum_{j=0}^k \binom{k}{j} (-1)^j \sum_{n=0}^\infty \frac{(k-j)^n x^n}{n!}$.
  Koeficient je proto $a_n = \sum_{j=0}^k \binom{k}{j} (-1)^j (k-j)^n$.
- EVF(rozklady $[n]$ na k částí) $= \frac{(e^x - 1)^k}{k!}$.

  EVF(rozklady $[n]$ na neprázdné částí) $= e^{(e^x - 1)}$.

8 Akce grup a Burnsideovo Lemma

Definice. Nechť $\mathcal{A}$ je množina a Γ je grupa s neutrálním prvkem 1_Γ.
Pak akce grupy Γ na množině $\mathcal{A}$ je operace $\cdot : \Gamma \times \mathcal{A} \to \mathcal{A}$ taková, že:

- $\forall a \in \mathcal{A} : 1_\Gamma \cdot a = a$
- $\forall \gamma, \delta \in \Gamma \ \forall a \in \mathcal{A} : \gamma \cdot (\delta \cdot a) = (\gamma\delta) \cdot a$.

Důsledek 8.1. $\gamma \cdot a = b \Rightarrow \gamma^{-1} \cdot (\gamma \cdot a) = \gamma^{-1} \cdot b \Rightarrow a = \gamma^{-1} \cdot b$. *Tedy zobrazení* $\gamma \cdot$ *je bijekce.*

Definice. Pro $\gamma \in \Gamma$ je $a \in \mathcal{A}$ pevný bod, pokud $\gamma \cdot a = a$. $Fix(\gamma) = \{a \mid \gamma \cdot a = a\}$.
Stabilizátor prvku $a \in \mathcal{A}$ je naopak množna prvků $\gamma \in \Gamma$, které „nemění a“. Píšeme $Stab(a)$.

👁 $a \in Fix(\gamma) \Leftrightarrow \gamma \in Stab(a)$.

Definice. Nechť Γ je grupa a $\cdot$ akce Γ na množině $\mathcal{A}$. *Orbita prvku* $a \in \mathcal{A}$ je $[a] = \{b \in \mathcal{A} \mid \exists \gamma \in \Gamma : \gamma \cdot a = b\}$

Definice. Definujeme relaci $\sim$ na $\mathcal{A}$: $a \sim b$ pokud $\exists \gamma \in \Gamma : \gamma \cdot a = b$.

Relace $\sim$ je ekvivalence a orbity jsou její třídy:

- Reflexivní: $1_\Gamma \cdot a = a$
- Symetrická: $\gamma \cdot a = b$, pak $\gamma^{-1} \cdot b = a$
- Tranzitivní: $\gamma \cdot a = b$ a $\delta \cdot b = c$, pak $(\delta \cdot \gamma) \cdot a = c$

Příklad. Mějme koláčky K, které jsou rozdělené na čtyři části a, b, c, d, kde každá část má jednu nálpň N: Tvarohovou, Povidlovou, nebo Makovou.

Triviální počty nám dají, že existuje $3^4 = 81$ různých koláčků. Ale nesmíme zapomenout na to, že tyto koláčky můžou být různě otočené. Třebá koláček s náplněmi $TMTM$ je stejný, jako koláček $MTMT$.

Zaveďme si nyní grupu $\Gamma = \{0°, 90°, 180°, 270°\}$ označující možné otočení koláčků. Naším cílem bude nyní spočítat počet orbit.

Nejprve spočtěme pevné body:

- $Fix(0°) = K$
- $Fix(90°) = Fix(270°) = \{MMMM, TTTT, PPPP\}$
- $Fix(180°) = \{abab \mid a, b \in N\}$

Nyní počítejme stabilizátory a orbity podle koláčků:

- $Stab(TPTP) = \{0°, 180°\}, [TPTP] = \{TPTP, PTPT\}$
- $Stab(MMMM) = \Gamma, [MMMM] = \{MMMM\}$
- $Stab(TPMT) = \{0°\}, [TPMT] = \{TPMT, TTPM, MTTP, PMTT\}$

Jak vidíme, velikost orbity souvisí přímo s velikostí stabilizátoru.

Lemma 8.2. *Nechť Γ je konečná grupa s akcí na množině $\mathcal{A}$. Pak pro každé $a \in \mathcal{A} : |Stab(a)| \cdot |[a]| = |\Gamma|$.*

Důkaz. Ukažeme $|[a]| = \frac{|\Gamma|}{|Stab(a)|}$

Vezměme $b \in [a]$. Kolik existuje prvků $\gamma \in \Gamma$, pro které $\gamma \cdot a = b$? Určitě alespoň jeden, který označíme δ.

Nechť $S_{ab} = \{\gamma \in \Gamma \mid \gamma \cdot a = b\}$. Tvrdíme $|S_{ab}| = |Stab(a)|$, zkonstruujeme bijekci $\varphi : Stab(a) \to S_{ab}$ tak, že $\varphi(\gamma) = \gamma \cdot \delta$.

Vidíme, že φ je prosté. Pokud $\delta \cdot \gamma = \delta \cdot \gamma'$, vynásobíme rovnici zleva δ^{-1} a dostáváme $\gamma = \gamma'$. Podobně ukážeme, že je i na. Pokud $\delta' \in S_{ab} : \delta' \cdot a = b$, potom $\delta \cdot (\delta^{-1} \cdot \delta')a = \delta \cdot \delta^{-1} \cdot b = b$. Tedy $\delta^{-1} \cdot \delta' \in Stab(a)$ a $\varphi(\delta^{-1} \cdot \delta') = \delta'$. □

Věta 8.3 (Burnsideovo lemma, Cauchyho-Frobeniova formule)**.** *Nechť Γ je konečná grupa s akcí na $\mathcal{A}$.*

1. *Pokud $\mathcal{A}$ je konečná, tak počet orbit je $|{}^{\mathcal{A}}/_{\Gamma}| = \frac{1}{|\Gamma|} \sum_{\gamma \in \Gamma} Fix(\gamma)$.*
2. *(Vážená verze) Nechť má každá orbita $o \in {}^{\mathcal{A}}/_{\Gamma}$ přiřazenou váhu $w(o)$. Pak*

$$\sum_{o \in {}^{\mathcal{A}}/_{\Gamma}} w(o) = \frac{1}{|\Gamma|} \cdot \sum_{\gamma \in \Gamma} \sum_{a \in Fix(\gamma)} w([a]).$$

Důkaz. Stačí ukázat druhý případ, protože první případ je speciální.

$$\sum_{\gamma \in \Gamma} \sum_{a \in Fix(\gamma)} w([a]) = \sum_{a \in \mathcal{A}} \sum_{\gamma \in Stab(a)} w([a]) = \sum_{o \in {}^{\mathcal{A}}/_{\Gamma}} \sum_{a \in o} \sum_{\gamma \in Stab(a)} w([a]) = \sum_{o \in {}^{\mathcal{A}}/_{\Gamma}} w(o) \sum_{a \in o} |Stab(a)|.$$

Nyní využijeme předchozí lemma a dostáváme

$$\sum_{o \in {}^{\mathcal{A}}/_{\Gamma}} w(o) \sum_{a \in o} \frac{\Gamma}{|o|} = \sum_{o \in {}^{\mathcal{A}}/_{\Gamma}} w(o) \cdot \frac{\Gamma}{|o|} \cdot |o| = \sum_{o \in {}^{\mathcal{A}}/_{\Gamma}} w(o) \cdot |\Gamma|.$$ □

Díky této větě už můžeme spočítat, kolik různých koláčků skutečně existuje: $\left|{}^{K}/_{\Gamma}\right| = \frac{1}{4}(81 + 3 + 9 + 3) = 24$.

Nyní uvažujme koláčky R jiného druhu, speciálně s rozinkami. Tentokrát na každou část budeme dávat nezáporný počet rozinek. Tedy $R = \{(a, b, c, d) \mid a, b, c, d \in \mathbb{N}_0\}$. Chceme spočítat počet různých koláčků, pokud máme n rozinek. To nám dá mocninnou řadu $A(x) = \sum_{n \geq 0} a_n x^n = 1 + x + 3x^2 + \dots$

Využijeme stejnou grupu Γ jako v předchozím příkladě. Všechny koláčky v každé orbitě mají stejný počet rozinek. Za váhu orbity o prohlásíme x^n, kde n je počet rozinek v koláčcích z o. Potom $A(x) = \sum_{o \in {}^{R}/_{\Gamma}} w(o)$. Z vážené verze dískáváme:

$$A(x) = \frac{1}{|\Gamma|} \cdot \sum_{\gamma \in \Gamma} \sum_{k \in Fix(\gamma)} w([k])$$

Všechny možnosti si zapíšeme do tabulky, kterou následně sečteme a vydělíme 4. Tím dostaneme výslednou vytvořující funkci:

	$0°$	$90°, 270°$	$180°$
$Fix(\gamma)$	R	(a,a,a,a)	(a,b,a,b)
$\sum w([k])$	$\frac{1}{(1-x)^4}$	$\frac{1}{1-x^4}$	$\frac{1}{(1-x^2)^2}$

9 Extremální věty

Definice. $\mathrm{ex}(n,H)$ je největší možný počet hran v grafu na n vrcholech, který neobsahuje H jako podgraf.

Definice. Turánův graf na n vrcholech s r partitami, značený $T_{n,r}$ je úplný r-partitiní graf na n vrcholech, jehož partity mají velikosti n/r (zaokrouhlené nahoru nebo dolů).

Například $T_{n,2}$ je úplný bipartitní graf $K_{\lfloor n/2\rfloor,\lceil n/2\rceil}$.

Počet hran grafu $T_{n,r}$ budeme značit $t_{n,r}$.

👁 $\mathrm{ex}(n,K_{r+1}) \geq t_{n,r}$, protože $T_{n,r}$ neobsahuje K_{r+1} jako podgraf.

Lemma 9.1. *Každý r-partitní graf na n vrcholech má nejvýše $t_{n,r}$ hran.*

Důkaz. Nechť $G=(V,E)$ je r-partitní graf na n vrcholech s co nejvíce hranami. Ukážeme, že $G \cong T_{n,r}$.

Nechť $P_1,P_2,\ldots,P_r$ jsou partity G a $|P_1| \leq |P_2| \leq \cdots \leq |P_r|$. Pokud $|P_r| \leq |P_1|+1$, tak $G \cong T_{n,r}$ máme splněno.

Předpokládejme, že $|P_r| \geq |P_1|+2$. Potom ale můžeme přesunout jeden vrchol z P_r do P_1 a doplnit hrany, čímž najdeme G' o více hranách.

V G' všem vrcholům P_r se při přesunu zvýší stupeň alespoň o 1 a vrcholům P_1 sice klesne stupeň o 1, ale má stále alespoň o 1 vrchol méně. To je spor s maximalitou hran. □

Lemma 9.2. *Nechť $G=(V,E)$ je graf na n vrcholech neobsahující K_{r+1}. Potom existuje úplný r-partitní graf $H=(V,F)$ takový, že $\forall x \in V : \deg_G(x) \leq \deg_H(x)$.*

Důkaz. Indukcí podle r. Pro $r=1$ každý graf bez K_2 je 1-partitní, lze vzít $G=H$.

Předpokládejme, že $r \geq 2$ a platí lemma pro grafy bez K_r. Nechť G je graf neobsahující K_{r+1}, $v \in V$ je vrchol největšího stupně, S je množina jeho sousedů a G_S je podgraf G indukovaný S.

G_S neobsahuje K_r (jinak by G obsahoval K_{r+1} na množině $S \cup \{v\}$). Tedy podle indukce existuje $r-1$-partitní graf $H_S=(S,F_S)$ splňující $\forall y \in S : \deg_{G_S}(y) \leq \deg_{H_S}(y)$.

Nechť H je úplný r-partitní graf vzniklý z H_S přidáním $V \setminus S$ jako r-tou partitu. Tvrdíme, že $\forall x \in V : \deg_G(x) \leq \deg_H(x)$. Rozlišíme dva případy:

- $x \in S$, potom $\deg_G(x) \leq \deg_{G_S}(x) + |V \setminus S| \leq \deg_{H_S}(x) + |V \setminus S| = \deg_H(x)$.
- $x \notin S$, potom $\deg_G(x) \leq \deg_G(v) = |S| = \deg_H(x)$. □

Věta 9.3 (Turán, 1941)**.** $\mathrm{ex}(n,K_{r+1}) = t_{n,r}$.

Důkaz. Už víme, že $\mathrm{ex}(n,K_{r+1}) \geq t_{n,r}$. Nechť $G=(V,E)$ je graf na n vrcholech bez K_{r+1} s co nejvíce hranami. Podle lemmatu 9.2 existuje pro G nějaký úplný r-partitní graf $H=(V,F)$ s $|E| \leq |F|$. Podle lemmatu 9.1 $|F| \leq t_{n,r}$.

Tedy $\mathrm{ex}(n,K_{r+1}) \leq t_{n,r}$. □

Definice. k-uniformní hypergraf je dvojice (V,E), kde E je množina k-prvkových podmnožin V.

$f(n,k)$ bude největší počet hyperhran v k-uniformním hypergrafu na n vrcholech, který neobsahuje 2 disjunktní hyperhrany.

👁 Pokud $n < 2k$, tak $f(n,k) = \binom{n}{k}$.

👁 Pokud $n \geq 2k$, tak $f(n,k) \geq \binom{n-1}{k-1}$.

Označme si $\mathbb{Z}_n$ množinu $[n]$ s operací sčítání mod$n$. Interval délky k je jakákoliv podmnožina $\mathbb{Z}_n$, jejíž tvar je {i,i+1,...,i+k-1}.

Lemma 9.4. *Nechť $I_1,I_2,\ldots,I_m$ je množina intervalů $\mathbb{Z}_n$ délky k takových, že každé dva se protínají a $n \geq 2k$. Potom $m \leq k$.*

Důkaz. BÚNO $I_1 = \{0, 1, \ldots, k-1\}$. Označme $\mathcal{S} = \{I_2, \ldots, I_m\}$. Pro každé $i \in \{1, \ldots, k-1\}$ mějme intevaly $J_{<i} = \{i-1, \ldots, i-k\}$ a $J_{\geq i} = \{i, i+1, \ldots, i+k-1\}$.

Každý interval z $\mathcal{S}$ je roven $J_{<i}$ nebo $J_{\geq i}$ pro nějaké $i \in \{1, \ldots, k-1\}$, jinak by neprotínal I_1. Navíc $J_{<i} \cap J_{\geq i} = \emptyset$, protože $n \geq 2k$. Takže pro každé $i \in \{1, \ldots, k-1\}$ existuje nejvýše jeden interval.

Tedy $|\mathcal{S}| \leq k-1$, tudíž $m \leq k$. □

Věta 9.5 (Erdős-Ko-Rado,1961)**.** *Pro každé k a n takové, že $n \geq 2k$, platí $f(n,k) = \binom{n-1}{k-1}$.*

Důkaz. Nechť $G = (V, E)$ je k-uniformní hypergraf na n vrcholech, jehož každé dvě hyperhrany se protínají, splňující $|E| = f(k, n)$.

Vezměme si náhodnou bijekci π z V na $\mathbb{Z}_n$. Nechť X je počet hyperhran z $|E|$, které se pomocí π převedou na interval. Dle lemmatu 9.4 platí $X \leq k$ pro každé π.

Navíc platí, $\mathbb{E}[X] = |E| \cdot \Pr_\pi[\pi$ zobrazí danou k-prvkovou množinu na interval$] = |E| \cdot n / \binom{n}{k}$. Protože $\mathbb{E}[X] \leq k$, máme $|E| \cdot n / \binom{n}{k} \leq k$, tedy $|E| \leq \frac{k}{n} \cdot \binom{n}{k} = \binom{n-1}{k-1}$. □

9.1 Lemma o slunečnici

Definice. Slunečnice (Δ-systém) s k lístky a centrem Y je systém množin $S_1, \ldots, S_k$ takový, že $S_i \cap S_j = Y \; \forall i, j \in [k], i \neq j$.

$S_i \setminus Y$ jsou lístky, požadujeme aby byly neprázdné, zatímco centrum Y prázdné být může.

Lemma 9.6 (O slunečnici; Erdős-Rado, 1960)**.** *Nechť $\mathcal{F}$ je systém s-prvkových množin. Pokud $|\mathcal{F}| > s!(k-1)^s$, pak $\mathcal{F}$ obsahuje slunečnici s k lístky.*

Důkaz. Indukcí dle s: $s = 1$, $|\mathcal{F}| > k-1$, tudíž $\mathcal{F}$ obsahuje alespoň k různých jednoprvkových množin, což je slunečnice.

Nyní nechť $S \geq 2$. Mějme $\mathcal{A} = \{A_1, \ldots, A_t\}$ maximální systém po dvou disjunktních množin v $\mathcal{F}$. Uvažujme $B = \bigcup \mathcal{A}$. Rovněž $t < k$, jinak máme slunečnici s k lístky.

👁 Každá množina z $\mathcal{F} \setminus \mathcal{A}$ obsahuje prvek z B.

Potom $|B| \leq s \cdot (k-1)$. Budeme počítat dvěma způsoby. Z Dirichletova principu existuje $x \in B$, který je obsažen alespoň v $\frac{|\mathcal{F}|}{|B|}$ množinách $\mathcal{F}$. To je ostře víc, než $\frac{s!(k-1)^s}{s(k-1)} = (s-1)!(k-1)^{s-1}$.

Zafixujeme si takový prvek x a definujeme $\mathcal{F}_x = \{S \setminus \{x\} \mid S \in \mathcal{F}, x \in S\}$. To je systém ostře víc než $(s-1)!(k-1)^{s-1}$ množin velikosti $s-1$. Ten z indukčního předpokladu obsahuje slunečnici s k lístky. Když do množin slunečnice přidáme x, dostaneme novou slunečnici s k lístky ve $\mathcal{F}$. □

Toto lemma je ale celkem staré a máme velmi vysoké číslo. Nešlo by to zlepšit?

Domněnka (Erdős-Rado, 1960). *$s!(k-1)^s$ jde nahradit $[C(k)]^s$.*

Co je známo:

- Existuje systém s-prvkových množin velikosti $(k-1)^s$ bez slunečnice s k lístky. Vezměme s-tici disjunktních množin $A_i, \ldots, A_s$ velikosti $k-1$, ze které uděláme systém množin S, kde S obsahuje právě 1 prvek z každého A_i.

10 Hamiltonovské grafy

Jistě jsme už dříve slyšeli o nejznámějším NP-úplným problému, a to problému obchodního cestujícího. V něm je za úkol najít kružnici obsahující všechny vrcholy takovou, že její váha je co nejmenší.

Avšak dá se ukázat, že jen nalezení této kružnice, zvané hamiltonovské, je samo o sobě NP-úplný problém. Pojďme nyní alespoň zjistit, které grafy tuto kružnici určitě obsahují nebo neobsahují.

Definice. Graf je hamiltonovský, pokud obsahuje hamiltonovskou kružnici, tedy kružinci procházející všemi vrcholy.

Hamiltonovská cesta je cesta procházející všemi vrcholy.

Definice. Bondyho-Chvátalův uzávěr grafu $cl(G)$ je graf vzniklý z G postupným přidáváním hran mezi vrcholy x a y takové, že $\deg(x) + \deg(y) \geq |V(G)|$.

Tento uzávěr má pěkné vlastnosti vzhledem k existenci hamiltonovské kružnice, respektive nám dokazuje její existenci:

Věta 10.1 (Bondy-Chvátal)**.** *G je hamiltonovský právě tehdy, když $cl(G)$ je hamiltonovský.*

Z této ekvivalence již získáváme důsledky:

Důsledek 10.2 (Oreho věta)**.** *Graf s $n \geq 3$ vrcholy je hamiltonovský, pokud pro každý pár nesousedních vrcholů x a y platí* $\deg(x) + \deg(y) \geq n$.

Důsledek 10.3 (Diracova věta)**.** *Graf s $n \geq 3$ vrcholy je hamiltonovský, pokud má minimální stupeň $\geq \frac{n}{2}$.*

Tento odhad je nejlepší možný, představme si dvě kliky velikosti m spojené jedním vrcholem. Tento graf není hamiltonovský, má $2m-1$ vrcholů, ale minimální stupeň je $m-1$, tedy $\lfloor \frac{2m-1}{2} \rfloor$.

Důkaz věty 10.1. Dokážeme: G je hamiltonovský právě, když $G^+ = G \cup \{xy\}$ je hamiltonovský, kde xy je hrana mezi nesousedními vrcholy takovými, že $\deg_G(x) + \deg_G(y) \geq |V(G)|$. Z tohoto tvrzení již věta plyne.

„$\Rightarrow$“ Triviální, přidání hrany určitě neznemožní existenci kružnice.

„$\Leftarrow$“ Nechť $C = \{v_1 = x, \ldots, v_n = y\}$ je hamiltonovská kružnice v G^+. Pokud pro nějaké $i \in \{2, \ldots, n-2\}$ existují hrany xv_{i+1} a yv_i, můžeme kružnici přesměrovat přes tyto dvě hrany a G má HK.

Definujme $I_1 = \{i \in \{2, \ldots, n-2\} \mid xv_{i+1} \in E(G)\}$ a $I_2 = \{i \in \{2, \ldots, n-2\} \mid yv_i \in E(G)\}$. Pokud $I_1 \cap I_2 \neq \emptyset$, našli jsme i.

$|I_1 \cup I_2| \leq n-3$. Dále $|I_1| = \deg_G(x) - 1$ a naopak $|I_2| = \deg_G(y) - 1$. Tudíž $|I_1| + |I_2| = \deg_G(x) + \deg_G(y) - 2 \geq n-2$ podle podmínky na stupně v G. Tudíž musí být $|I_1 \cap I_2| > 0$. □

Zatím umíme ukázat, že graf je hamiltonovský jen podle stupňů vrcholů. Ale třeba takový cyklus o n vrcholech je hamiltonovský, i když minimální stupeň je 2. Proto by se měla hamiltonovskost ukázat pomocí k-souvislosti.

Věta 10.4. *Každý k-souvislý graf s $n \geq 3$ vrcholy a $\alpha(G) \leq k$ je hamiltonovský.*

Důkaz. Nechť $C = v_1, \ldots, v_m$ nejdelší kružnice v G. Pro spor předpokládejme, že C není hamiltonovská kružnice, tedy $\exists v \in V(G) - V(c)$.

Nechť $\mathcal{F}$ je největší systém cest z v do C navzájem disjunktních. Potom $|\mathcal{F}| \geq \min(|C|, k)$ z Mengerovy věty. Pokud $\exists i$ takové, že $P_i, P_{i+1} \in \mathcal{F}$, vezmeme $C' = C \setminus v_i v_{i+1} \cup P_i \cup P_{i+1}$ (totéž pro P_1 a P_m). Proto rovněž $|\mathcal{F}| < |C|$.

Přemýšlejme, že existují cesty P_i, P_j a hrana $v_{i+1}v_{j+1}$. Potom $c' = P_i, v_i, v_{i-1} \ldots, v_{j+1}, v_{i+1}, \ldots, v_j, P_j$, což je spor s minimalitou.

Pak $J = \{v_{i+1 \bmod m} \mid i \in I\}$ je nezávislá množina velikosti $|I|$, $|F| \geq k$, tudíž $|I| = k$. Navíc $v_{i+1}v$ není hrana (jinak by $v_{i+1}v \in \mathcal{F}$). Dále $J \cup \{v\}$ je nezávislá množina velikosti $k+1$ a $\alpha(G) > k$. □